

BOLALAR ADABIYOTIDA TAOM MAVZUSI

M. Xamidova¹*Annotatsiya:*

Ushbu maqolada bolalar adabiyotida taom mavzuning ahamiyati haqida gapirilgan. Rivoyatlar va ertaklar yoshlikdan ovqatlanishga nisbatan sog'lom munosabatni shakllantirishga yordam berishi, umumiy ovqatlanish va oshpazlik bilimlari haqidagi ertaklar orqali bolalar millatlar va madaniyatlararo farqlarni to'g'ri qabul qilish va dunyo lazzeatli hamda xilma-xil ekanligini tushunishlari haqidagi fikrlar mavjud.

Kalit so'zlar: bolalar adabiyoti, millatlar va madaniyatlararo farq, rivoyat, ertak, pazandachilik, sehrli sarguzashtlar.

doi: <https://doi.org/10.2024/zv4hg574>

Kirish

Bolalar adabiyotining maqsadi o'zining maftunkor ertaklari va undagi injiq hamda jajji qahramonlari bilan yoshlar ongini tarbiya qilishdir. Oziq-ovqat va tanovul qilish mavzusi bilan qorishgan tarzda to'qilgan bolalar hikoyalari nafaqat bolalar tasavvurini uyg'otadi, balki ularga madaniyat, salomatlik (sog'lom turmush tarzi) va topganini baham ko'rishdagi quvonch haqida ham qimmatli saboqlarni beradi. Keling, bolalar adabiyoti va undagi taom mavzusi asnosida boyitilgan ajoyib dunyoni kashf qilaylik.

Adabiyotlar tahlili va metodologiya

Pazandachilik va sehrli sarguzashtlar

Bolalar kitoblarida ko'pincha o'quvchilarni fantastik olamlarga olib boradigan pazandalik sarguzashtlari mavjud. Roald Dahlning "Charli va shokolad fabrikasi" ("Charliye and the Chocolate Factory" by Roald Dahl) nomli klassik ertakni olaylik unda Charli Baket ismli juda paqir oilaning farzandi bo'lib, u Villi Vonkaning sehrli shokolad fabrikasini kezish uchun oltin chipta yutib oladi. Hikoya fantastik va mo'jizaviy sehrli voqealarga to'ldirilgan. Shirinliklarning hayoliy dunyosini namoyish etiladi. Doktor Seussning "Yashil tuxum va dudlangan go'sht" ("Greyen Eggs and Ham" by Dr. Seuss) ajoyib kitobida esa Sam-I-Am bosh qahramonni yangi narsalarni sinab ko'rishga ishontirish maqsadida turli xil noodatiy yashil taomlarni, jumladan, yashil tuxum va dudlangan cho'chqa go'shti(ham)ni asarga olib kiradi. O'ynoqi qofiyalar va xayoliy taomlar uni taomning yoqimli kashfiyotiga aylantiradi.

Bu hikoyalar nafaqat o'quvchiga zavq bag'ishlaydi, balki oshxonaning rang-barang va mazali dunyosiga qiziqish va hayrat tuyg'usini ham uyg'otadi.

Turli xillik va inklyuziya

Bolalar adabiyotidagi taomlar uchun xilma-xillik va inklyuzivlikni joriy qilish kuchli quroldir. Turli xil oshxonalar va urf-odatlarini adabiyot orqali bola ongiga singdirish, yosh kitobxonlarga turli madaniyatlarning boyligini qadrlash va xurmat qilishni o'rgatadi. Masalan, Erik Karlning "Juda och ipakqurti" ("The

¹ Xamidova Mohinaxon Alisherovna, Toshkent Kimyo xalqaro universiteti "Tarjima nazariyasi va amaliyoti", kafedrasi katta o'qituvchisi, Toshkent, O'zbekiston

Very Hungry Caterpillar” by Eric Carle) nomli suratli kitobda bosh qahramon, ipakqurti, o’zgarish sari sayohatida turli xil ovqatlar bilan ovqatlanadi. Jonli illyustratsiyalar va oddiy hikoyalar uni turli xil ovqat turlarini ta’tib ko’rishga va qiziqarli hayotni ko’rishga imkon beradi.

Umumiy ovqatlanish va oshpazlik urf-odatlar haqidagi ertaklar orqali bolalar millatlar va madaniyatlararo farqlarni to’g’ri qabul qilish va dunyo lazzeatli hamda xilma-xil ekanligini tushunadilar.

O’yin usulida sog’lom odatlarni shakllantirish

Oziq-ovqatlarni bolalar adabiyotiga kiritish orqali sog’lom ovqatlanish odatlari haqida ham bolalarga qimmatli saboqlar berish imkoniyatini beradi. Hikoyalarda to’yimli ovqat tanovul qilish, bog’larni va shunga o’xshash yegulik ko’p joylarni barpo qilish yoki ovqat bilan ijobiy munosabatni rag’batlantiradigan pazandalik ishlarini boshlashi mumkin. Masalan, Judi Barrettning "Go’shtli bulut" ("Cloudy with a Chance of Meatballs" by Judi Barrett) hikoyasini olaylik. Bu hayoliy hikoyada ajaoyib shahar bo’lib, unda yomg’ir kabi osmondan oziq-ovqat tushishi haqida hikoya qilinadi. Kitobda spagetti tornadolaridan tortib to krep bulutlarigacha, jamiki eng yaxshi narsalarning haddan tashqari ko’p bo’lishi oqibatlar haqida ertak to’qilgan. Ushbu rivoyatlar va ertaklarda yoshlikdan ovqatlanishga nisbatan sog’lom munosabatni shakllantirishga yordam beradi.

Baham ko’rish va saxiylik

Oziq-ovqat ko’pincha baham ko’rish va saxiylikni ta’kidlaydigan hikoyalarda markaziy mavzudir. Do’sklar bilan ovqatlanish yoki qo’shnisi uchun nimadir pishirish quvonchi bo’ladimi, bu rivoyatlar bolalarga mehr-oqibat va xayr-ehsonning muhimligini o’rgatadi. Laura Numeroffning "Agar siz sichqonchaga yemak bersangiz" ("If You Give a Mouse a Cookie" by Laura Numeroff) kitobida sichqonchaga yemak berilganda sodir bo’ladigan voqealar ketma-ketligini yoritilib boradi. Hikoya sichqonchaning iltimoslari bilan rivojlanib borar ekan, unda oziq-ovqat va do’sklik mavzusi atrofida hazil va yoqimli hikoya yaratadi. Oziq-ovqat ob’ekti orqali bolalar baham ko’rish nafaqat tanani, balki ruhni ham oziqlantirishini bilib oladilar.

Taom tayyorlash ijodkorligi

Oziq-ovqatlarni o’z ichiga olgan bolalar adabiyoti ijodkorlik va tasavvurni uyg’otadi. Doktor Seussning hayoliy ziyofatlaridan tortib, Roald Dalning hikoyalaridagi injiq reseptlargacha, bu ertaklar yosh ongni qutidan tashqarida fikrlashga undaydi. Lyuis Kerrollning "Alisaning mo’jizalar mamlakatidagi sarguzashtlari" ("Alice’s Adventures in Wonderland" by Lewis Carroll) asarida Alisa turli xil qiziqarli va o’ziga xos injiq taomlar va ichimliklarga duch keladi, masalan, "Meni yeng" tortlari va "Meni iching" eliksiri kabi. Hikoya o’zining xayoliy va syurreal elementlari, shu jumladan Mad Hatter tomonidan uyushtirilgan ajoyib choy bazmi bilan mashhurdir. Adabiyot va taomning uyg’unligida bolalarni o’zlaridagi oshpazlik san’atini kashf qilishlari, taomlarni tayyorlash jarayonini hikoya qilish orqali uni pishirishga bo’lgan ishtiyoqlarini ham kuchaytirishlari mumkin.

Xulosa

Bolalar adabiyoti va taomlari o’zaro bog’langan sehrli olamda yosh kitobxonlar nafaqat hikoya qilish quvonchini, balki madaniy xilma-xillik, sog’lom odatlar, saxiylik va ijodkorlikning ahamiyatini ham kashf etadilar. Bu rivoyatlar dunyoni yaxlit idrok etish uchun asos bo’lib, kelajak avlodning nafaqat tanasini, balki rivojlanayotgan ongini ham oziqlantiradi. So’z sehrini taom jozibasi bilan

uyg'unlashtirgan ajoyib hikoyalardan bahramand bo'lib, biz tasavvur va xarakterni oziqlantiradigan sayohatga chiqamiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- [1]. Abduazizova D.A. (1997). *Sravnitelno-tipologicheskiy analiz paralingvisticheskix sredstv (na materiale angliyskogo, russkogo, uzbekskogo yazikov)*. kan. fil.nauk.diss. Tashkent.
- [2]. Odilova G. (2019). *Xususiy diskurslar lingvomadaniy talqinining nazariyasi va amaliyoti (glyuttonik diskurs misolida)*. Filol.fanlari.doktori.diss. Toshkent.
- [3]. Edward O. Wilson., Debby Cotter Kaspari. (2019). *Genesis: the deep origin of societies. First edition. Liveright Publishing Corporation, a division of W.W. Norton & Company. ISBN 978-1-63149-554-0. New York.*